

## מתי סב חייב לשלם מזונות לנכדיו?

במקרים מסוימים ניתן לחייב סב וסבתא לשאת בתשלום המזונות במקום בנם. באילו תנאים ניתן לעשות זאת, ועד כמה מדובר בעניין נדיר

עו"ד דניאל ישראלי

החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) קובע שהורים חייבים בתשלום דמי המזונות לילדיהם הקטינים. עם זאת, אם הם לא עומדים בכך, החוק מאפשר לגבות את דמי המזונות מבני משפחה אחרים.

במסגרת הליכים שנדונים בבית המשפט לענייני משפחה מעת לעת, עולה השאלה באילו נסיבות ניתן לחייב סבים וסבתות לשאת בתשלום המזונות של נכדיהם במקום ההורה שאיננו משמורן (לרוב האב).

בשורות הקרובות נבקש לבחון את שאלה זו, ולהציג את התנאים הדרושים להעברת נטל המזונות לסבים וסבתות.

### התנאים שחייבים להתמלא בעניינו של החייב

על פי סעיף 3+3(א) לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), אדם חייב במזונות ילדיו הקטינים וילדיו של בן זוגו. למרות זאת, קיימים לא מעט מקרים שבהם הורים אינם עומדים בחובה זו, מה שמאפשר (תחת תנאים מסוימים כפי שיפורט להלן) להטיל את חיוב זה על בן משפחה אחר.

סעיף 4 לחוק ממלא את החלל, וקובע לפי איזה סדר אדם יידרש לשאת בתשלום מזונות עבור יתר בני משפחתו - "הוריו והורי בן זוגו, ילדיו הבגירים ובני זוגם, נכדיו, הורי הוריו שלו ושל בן זוגו ואחיו ואחיותיו שלו ושל בן זוגו".

החלת הסעיף איננה שגרתית, ועל ההורה המשמורן שתובע את המזונות עבור הקטינים להראות כי מתמלאים מספר תנאים -

ראשית, יש להראות, כי מוצו כל ההליכים בעניינו של ההורה החייב במזונות ושהוא עשה כל שביכולתו כדי לגבות מהחייב את דמי המזונות.

שנית, יש להוכיח כי ההורה שאינו משמורן הוא מתחמק סדרתי מתשלום וכי אף שנפתח נגדו תיק בהוצאה לפועל, וננקטו נגדו צעדים שונים (צווי הבאה, צו עיכוב יציאה מהארץ וכיו"ב) - הוא עומד בסירובו וממשיך לא לשלם את דמי המזונות.

אם החייב עומד בסירובו וממשיך להתחמק מתשלום המזונות, הדבר מוכיח כי אין בכוונתו לשלם וכי הוא מתחמק סדרתי. לרוב, קביעה כזאת תינתן לאחר שהחייב כבר נשלח למאסר אחד לפחות ועמד בסירובו גם לאחריו.

### התנאים שחייבים להתמלא בעניין הסב והסבתא

אם מוצו כל ההליכים נגד החייב, והוכח כי הוא מתחמק סדרתי מתשלום מזונות, יש לבחון על מי להטיל את החיוב, על פי הרשימה המנויה בסעיף 4 לחוק (הסדר המופיע ברשימה הוא היררכי).

לרוב, מתבקשת העברת נטל המזונות מההורה הלא משמורן אל הסבא והסבתא, אם כי אין הדבר הכרחי על פי נוסח החוק.

יש לשים לב כי כאשר מוגשת תביעה נגד סבא וסבתא (הוריו של החייב), תוגש מטעמים (לצד כתב ההגנה) בקשה לחייב השתתפות בנטל תשלום המזונות גם את הסב והסבתא מצד האם (בדרך כלל ההורה המשמורן)

לסב ולסבתא שמקבלים בהפתעה תביעה להעברת נטל המזונות אליהם, יש כמה הגנות אשר דורשות הוכחה מוצקת, לפי סעיף 5 לחוק -

ראשית, הם יכולים לטעון, כי אין להם די משאבים כדי לשלם את המזונות ולדאוג לסיפוק הצרכים שלהם, של בן זוגם או של הילדים הקטינים שלהם ושל בן זוגם.

שנית, ביכולתם לטעון כי בן המשפחה שעבורו מתבקשת התמיכה יכול לספק בעצמו את צרכיו מעבודה, מנכסים שיש ברשותו או ממקור אחר.

שלישית, על התובע להוכיח כי בני המשפחה שעבורם מתבקשת העברת המזונות אינם יכולים לקבל מזונות מבן משפחתם או מעיזבון, ואינם יכולים לקבל מזונות מבן משפחה הקודם אליהם לפי הסדר שנקבע בסעיף 4 לחוק.

אם התובעת, לרוב האם המשמורנית, עומדת בתנאים שהוזכרו, היא רשאית לתבוע מזונות מהסב והסבתא עבור ילדיה הקטינים ויתרה מזאת ניתן אף לבקש להחיל את תשלום נטל המזונות עד שנה לאחר לרבות חיובי הצמדה וריבית.

יודגש, כי מדובר בתביעה קשה, שמתקבלת לעיתים נדירות ואינה שגרתית בשל כל התנאים המצטברים שיש לעמוד בהוכחת העברת חיוב נטל המזונות, אך בשורה התחתונה הדבר אפשרי, על פי החוק והפסיקה (לעניין זה יפים דבריו של השופט ברנט בעמ"ש 20319-03-17 י. ב. נ' ש. ב.).

#### **דוגמה להעברת נטל המזונות אל הסב והסבתא**

לאחרונה ייצג הח"מ אם שביקשה לחייב את אימו של בעלה לשעבר במזונות, לאחר שלא הצליחה לקבל את המזונות ממנו. בני הזוג התגרשו בשנת 2007, ובעשור האחרון האב לא שילם לאם מזונות כלל עבור שתי בנותיהן הקטינות.

הגרשה פנתה ללשכת ההוצאה לפועל כדי לגבות את דמי המזונות, ועל האב הוטלו כל המגבלות האפשריות בחוק, וחמור מכך, הוא אף נאסר כמה פעמים.

באחת הפעמים אף ברח האב ממשמורת חוקית. כאשר נדרש האב לעצור על ידי שוטרים שביקשו להביאו פעם נוספת בפני רשם ההוצאה לפועל, הוא נמלט, פצע את אחד השוטרים במנוסתו, וכעת נחשב כנמלט ממשמורת חוקית.

ניסיונות ההתחמקות של האב הוכיחו באופן ברור כי הוא בגדר מתחמק סדרתי ואיננו מתכוון לשאת בתשלום המזונות.

על רקע זה, הגישה האם תביעה לבית המשפט לענייני משפחה בחיפה להעברת נטל המזונות לסבתא, אימו של החייב.

באופן מפתיע, האם, כמו בנה המתחמק, התעלמה לחלוטין מההליך, וכאשר ביקשה לבסוף להגיש כתב הגנה באיחור ניכר היא "זכתה" לפסק דין, שחייב אותה בתשלום מזונות מיום מתן פסק הדין וכן חויבה לשאת במזונות בעתיד.

#### **לסיכום, מספר טיפים הנוגעים להעברת נטל המזונות לסב ולסבא -**

ראשית, לא להתמהמה. על פי כללי ההתיישנות ניתן לחייב סב וסבתא בתשלום מזונות באופן רטרואקטיבי רק שנה לאחור (ניתן לחייב בתשלום מזונות באופן מלא עד גיל 18, ולתבוע שליש מגובה המזונות עד הגיע הקטינים לגיל 21).

שנית, לפני הגשת תביעה כזו מומלץ לעבור באופן יסודי על התנאים להעברת הנטל, אך מעבר לכך חשוב לבדוק שלסבא וסבתא הרלוונטיים יש בכלל יכולת פירעון.

חשוב להבין, כי הנטל שעובר מהחייב אל הסב והסבתא אינו נוגע רק לדמי מזונות, אלא הוא כולל, בין היתר, השתתפות בחוגים, צהרונים, טיפולים מחוץ לסל התרופות וכל מה שהיה כתוב בהסכם ערב הגירושין.

שלישית, יש להדגיש כי כל מקרה נבחן לגופו, ויש לבחון את נסיבותיו באופן פרטיקולרי ולהתייעץ לצורך כך עם עורך דין המתמחה בנושא.

*הכותב מתמחה בתחום דיני המשפחה*